

Sycylia, jako największa wyspa na Morzu Śródziemnym, od tysiącleci przyciągała przybyszów, osadników i najeźdźców swoją strategiczną lokalizacją i urodzajną ziemią. Jej urokowi uległy plemiona Elymów, Sykańczyków, Sykulów, ale także Grecy, Kartagińczycy, Rzymianie, Bizantyjczycy, Arabowie, jak i Normanowie, przyczyniając się do stworzenia niezwykłego, kulturowego tygłu. Wieloetniczna mozaika Wyspy ma swoje odzwierciedlenie w architekturze greckich świątyń, hellenistycznych teatrów, czy rzymskich akweduktów, ale również w mniej spektakularnych znaleziskach kultury materialnej, jakimi są figurki terakotowe. W projekcie koncentrować się będą na badaniu zabytków terakotowych z grecko-rzymskiego miasta Akrai w południowo-wschodniej Sycylii. To starożytne miasto zlokalizowane jest w pobliżu współczesnego Palazzolo Acreide. Samo stanowisko znajduje się w odległości ok. 30 km od starożytnej metropolii – Syrakuz, z którym niodłącznie było związane od momentu założenia w 664/663 roku p.n.e.

Badania archeologiczne na stanowisku trwają od XIX wieku, ujawniwszy konstrukcje w publicznej części miasta tj. teatr, agorę, *bouleterion* i świątynię Afrodyty. Jednak dopiero prace wykopaliskowe prowadzone od 2009 roku przez Uniwersytet Warszawski w strefie rezydencyjnej miasta pozwalają na wgląd w codzienne życie jego mieszkańców, dopisując nowe karty do wcześniej nieznannej historii miasta. Jedną z grup odkrytych materiałów archeologicznych stanowią właśnie zabytki terakotowe. Figurki terakotowe, powszechnie znane i cenione za swoje walory artystyczne, świadczą również o ich starożytnych wytwórcach i użytkownikach. W starożytności pełniły one różne funkcje – od wotów świątynnych, przez dary grobowe, po ozdoby w kontekście domowym. Odkryty do tej pory materiał terakotowy stwarza wyjątkową okazję poznania tej grupy znalezisk. Stanowisko to oferuje również wyjątkową okazję do badania znalezisk z kontekstu domowego, które na innych stanowiskach sycylijskich zachowały się w niewielkich w niewielkim stopniu.

Projekt ten ma na celu rekonstrukcję *chaîne opératoire* (łańcuch produkcji) terakot i ich miejsca w krajobrazie kulturowym miasta, a także rozpoznania kultów domowych starożytnych mieszkańców miasta, obiegu znalezisk terakotowych w obrębie pojedynczej aglomeracji, ale również w basenie Morza Śródziemnego. Główne cele badawcze są następujące:

1. Wstępna identyfikacja techniczna, ikonograficzna i typologiczna materiału terakotowego z obszaru mieszkalnego w Akrai.
2. Analizy archeometryczne i technologiczne jako sposób rekonstrukcji napływu materiału koroplastycznego i typów figurek do Akrai i interioru południowo-wschodniej Sycylii.
3. Wielopłaszczyznowa analiza figurek terakotowych z Akrai.
4. Mapowanie krajobrazu religijnego Akrai poprzez identyfikację kultów domowych i ich lokalizacji w określonych przestrzeniach domostw.

Badania kultów domowych na Sycylii są często trudne ze względu na ograniczoną liczbę stanowisk, na których starożytne obszary mieszkalne nie uległy wchłonięciu przez nowoczesne miasta. Należy pamiętać, że w okresie hellenistycznym zabudowa miejska na Sycylii ewoluowała do swoich najbardziej imponujących form. Jako że architektura mieszkalna Syrakuz, kolonii-matki, jest niemal całkowicie zakryta przez współczesne budownictwo, studium przypadku Akrai może służyć jako „małe lustro” dynamiki w prywatnych kontekstach, które rozwijały się w tym samym czasie w Syrakuzach. Pozwoli to wzbogacić wiedzę o całym micro-regionie, jak i południowo-wschodniej części wyspy. Chtoniczne terakoty kultowe znajdowano głównie w kontekście domowym, co pozwala przypuszczać, że kult ten przeniósł się z publicznej praktyki do prywatnych, indywidualnych obrzędów przed podbojem rzymskim, odzwierciedlając religijną atrakcyjność czasów późnego hellenizmu.

Poza niezbędnymi pracami katalogowymi, opisowymi i dokumentacją fotograficzną, przedstawiona propozycja badawcza zakłada również przeprowadzenie analiz archeometrycznych i daktyloskopii, w celu pozyskania użytecznych danych informujących o samych wytwórcach, jak również *chaîne opératoire* technologicznych i społecznych aspektów materiału terakotowego.

W wyniku wszechstronnej analizy terakot z Akrai powstanie otwarta baza danych lokalnych i importowanych typów terakot oraz gliny z której były wytworzone, wzbogacona o kompleksową analizę ikonograficzną i typologiczną; wyjaśniony zostanie *chaîne opératoire* produkcji terakoty w Akrai; a dzięki identyfikacji i analizie preferencji mieszkańców Akrai w zakresie preferencji wyrobów terakotowych możliwe będzie zaobserwowane zmian zachodzących w religijnym krajobrazie miasta.

Znaczenie proponowanego projektu można dostrzec pod trzema głównymi względami. Proponowane badania stanowią pierwszy projekt poświęcony w całości znaleziskom terakotowym z obszaru Włoch, który realizowany będzie przez polskiego badacza, znajdującego się na wczesnym etapie kariery naukowej. Po drugie, ze względu na charakter materiału jest to projekt o dużym znaczeniu i prestiżu ze względu na wyzwania i zakres podejmowanych problemów naukowych. Wreszcie, wyniki projektu będą stanowiły wkład do europejskiej nauki i archeologii, ponieważ będzie on prowadzony na wielu płaszczyznach z zastosowaniem nowych metod badawczych (archeologicznych i archeometrycznych), nie zaniebując tradycyjnej metodyki analizy archeologicznej.